

Цитування:

Кріль М. М. Репертуарна політика симфонічного оркестру: рефлексії та самоаналіз. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 1. С. 253–258.

Krill M. (2023). Repertoire Policy of Symphony Orchestra: Reflection and Self-Analysis. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 253–258 [in Ukrainian].

Кріль Мирон (Мирослав) Михайлович,
доцент кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного педагогічного
університету імені В. Гнатюка,
народний артист України,
художній керівник та головний диригент
симфонічного оркестру
Тернопільської обласної філармонії
<https://orcid.org/0000-0002-5850-7694>
Krill1974@gmail.com

РЕПЕРТУАРНА ПОЛІТИКА СИМФОНІЧНОГО ОРКЕСТРУ: РЕФЛЕКСІЇ ТА САМОАНАЛІЗ

Метою статті є висвітлення концертно-просвітницької діяльності симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії упродовж останнього десятиліття, представлення репертуарних здобутків колективу щодо популяризації українського музичного мистецтва. **Методологія дослідження** полягає у використанні низки підходів: аналітичного – для представлення основних етапів та напрямів творчої діяльності академічного симфонічного оркестру від його заснування (2003 р., офіційна дата створення 20.01.2004 р. до сьогодні), системного (з використанням методів теоретичного узагальнення та самоаналізу) – для комплексного представлення репертуарної політики симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії упродовж останнього десятиліття. **Наукова новизна** – окреслено поняття «репертуарної політики» як гнучкого поєднання різностильового та різножанрового репертуару, адресованого певному виконавському складу, що комплектують відповідно до типів програм (тематичні, монографічні, збірні тощо), до жанрів виконавського репертуару (оркестрові, оркестрові із солістами інструменталістами, вокалістами чи т. зв. «малими формами»), до завдань конкурсних чи фестивальних вимог, гастрольних виступів тощо. Проілюстровано на прикладі програм з оркестрових творів, із солістами-інструменталістами, солістами-вокалістами, вокальними тріо та квінтетом.

Висновки. На основі проведеного аналізу систематизовано основні напрями, форми та репертуарне наповнення творчих проєктів із зарубіжними виконавцями-інструменталістами та колективами, з низкою вокалістів-солістів європейських та українських оперних сцен. Проілюстровано шляхи оновлення виконавського репертуару творами зарубіжної та вітчизняної класики, зразками творчості сучасних композиторів, вагомим місцем «українського компонента» та його популяризації як відповіді на соціокультурні виклики сьогодення (на прикладі репертуару гастрольного туру оркестру (29 концертів) на фестивалі Gala Strauss (Польща). Констатовано значну культурно-просвітницьку роль колективу в культурно-мистецькому житті краю, що пов'язано із плануванням і реалізацією творчих проєктів, із роботою над пошуком та оновленням художнього репертуару.

Ключові слова: музична культура України, кінець ХХ – початок ХХІ ст., виконавське мистецтво, виконавський репертуар, академічний симфонічний оркестр Тернопільської філармонії.

Krill Myron (Myroslav), People's Artist of Ukraine, Artistic Director and Chief Conductor of the Ternopil Regional Philharmonic Symphony Orchestra, Associate Professor, Department of Musicology and Methods of Musical Art, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Repertoire Policy of Symphony Orchestra: Reflection and Self-Analysis

The purpose of the article is to highlight the concert and educational activities of the Ternopil Regional Philharmonic Symphony Orchestra over the last decade, and to present the orchestra's repertoire achievements in popularising Ukrainian musical art. **The research methodology** consists in the use of a number of approaches. The analytical approach is used to present the main stages and directions of creative activity of the academic symphony orchestra from its foundation in 2003 (the official date of creation is 01.20.2004 to today). The systemic method with the use of the methods of theoretical generalisation and introspection enables a comprehensive presentation of the repertoire policy of the Ternopil Regional Philharmonic Symphony Orchestra over the last decade. **Scientific novelty** consists in outlining the "repertoire policy" concept as a flexible combination of different styles and genres in the repertoire addressed to a specific performing team, which is completed according to the types of programs (thematic, monographic, collective), to the genres of the performing repertoire (orchestral, orchestral with soloists, instrumentalists, vocalists or so-called «small forms»), to the tasks of contest or festival requirements, touring performances. We have used the examples of programs from orchestral works, with soloists-instrumentalists, soloists-vocalists, vocal trio and quartet to illustrate our

study. **Conclusions.** On the basis of the conducted analysis, the main directions, forms, and repertoire content of creative projects with foreign performers-instrumentalists and collectives, with a number of vocalists – soloists of European and Ukrainian opera have been systemised. The ways of updating the performing repertoire with works by foreign and domestic classics, examples of the work by modern composers, the importance of the "Ukrainian component" and its popularisation as a response to the socio-cultural challenges of today have been illustrated, using the example of the repertoire of the orchestra's tour (29 concerts) at the «Gala Strauss» festival (Poland). Thus, we can state that the orchestra plays a significant cultural and educational role in the cultural and artistic life of the region, which is supported by planning and implementation of creative projects and further efforts on finding and updating the artistic repertoire.

Key words: musical culture of Ukraine, the end of the 20th – the beginning of the 21st century, performance art, performance repertoire, Academic Symphony Orchestra of the Ternopil Regional Philharmonic.

Актуальність теми дослідження. Симфонічні оркестри в сучасному культурному ландшафті України не лише виконують культурно-просвітницьку, освітню, гедоністично-рекреативну та інші функції, але й слугують патріотичному вихованню молоді, культурній самоідентифікації українства загалом.

Важливим чинником у цих процесах виступає відповідний виконавський репертуар, що потребує його вдосконалення не лише з боку відповідності рівня художньої цінності, виконавських завдань, але й представлення української музики в контексті різножанрових зразків європейської та світової музичної спадщини. Прорефлексуємо ці позиції та проведемо спробу самоаналізу на прикладі діяльності колективів Тернопільської обласної філармонії.

Аналіз досліджень і публікацій. Значне коло досліджень музичної виконавської культури Тернопілля свідчить, що підґрунтя виконавських традицій заклали покоління музикантів-аматорів та просвітян, діяльність викладачів Тернопільської філії ВМІ імені М. Лисенка в міжвоєнний період (І. Зуляк, Л. Мазепа, П. Медведик [3], М. Черепанин [7] та ін.). Активні процеси становлення фахового оркестрового виконавства пов'язуємо з другою половиною ХХ ст., із заснуванням музичних культурних та освітніх закладів різного рівня (С. Маловічко [2] та ін.), із функціонуванням професійних колективів при освітніх та культурних центрах краю [1; 4–6].

Мета дослідження – висвітлити концертно-просвітницьку діяльність симфонічного оркестру Тернопільської обласної філармонії упродовж останнього десятиліття, представити репертуарні здобутки колективу щодо популяризації українського музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Представимо коротко діяльність симфонічного оркестру на тлі творчих колективів обласної філармонії. На сьогодні заклад представлений низкою високопрофесійних колективів: камерний хор, камерний оркестр, вокальне тріо «Солов'ї Галичини», академічний ансамбль народної

музики «Візерунок» та ін. Щодо академічного симфонічного оркестру, створеного при Тернопільській обласній філармонії у 2003 р. (офіційна дата створення 20.01.2004 р.), зазначимо, що його попередником був «Симфоджаз» (1996 р., керівник і диригент В. Семчишин, заслужений працівник культури України), учасник низки конкурсів, фестивалів, радіо- й телевізійних програм, у репертуарі якого було близько 180 творів [1; 4].

На сьогодні академічний симфонічний оркестр (засновник, диригент Мирон (Мирослав) Кріль – народний артист України, лауреат Обласної мистецької премії ім. С. Крушельницької (2012), Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені братів Богдана та Левка Лепких (2018), медаль «За жертвовність і любов до України» (2022) та ін.) прямує до відзначення 20-літнього ювілею діяльності, демонструючи низку творчих здобутків [4].

Оркестр відзначений високими нагородами, зокрема відзнаками в межах мистецького проекту «Митці України вітають вінничан» (2012), Всеукраїнського фестивалю «Прикарпатська весна» (Івано-Франківськ, 2013), регіонального фестивалю «Буковинський листопад» (Чернівці, 2014) [4].

Перейдемо до спроб самоаналізу становлення репертуарної політики оркестру як гнучкого поєднання різностильового й різножанрового репертуару, адресованого певному виконавському складу, що комплектують відповідно до типів програм (тематичні, монографічні, збірні тощо), до жанрів виконавського репертуару (оркестрові, оркестрові із солістами-інструменталістами, вокалістами чи т. зв. «малими формами»), до завдань конкурсних чи фестивальних вимог, гастрольних виступів тощо.

Для прикладу, репертуар колективу (як постійний учасник від 2015 р. Міжнародного фестивалю Johann Strauss Gala, Республіка Польща) постійно оновлюється сучасним зарубіжним і вітчизняним репертуаром, демонструючи його під час концертних турне у Франції, Німеччині, Бельгії, Польщі (2008,

2011) та ін. У 2018 році академічний симфонічний оркестр для участі в XIV Міжнародному фестивалі Musika Nova в Гданську готував програму із творів польських композиторів (В. Кіляр, К. Дебські, К. Пендерецький) та сучасних українських композиторів В. Сильвестрова, Л. Колодуба, І. Небесного й ін.

Отже, можемо стверджувати, що своєрідним творчим кредо щодо репертуарної політики нашого колективу було й залишається звернення до кращих зразків зарубіжної класичної і сучасної музики поряд з презентацією творів української музичної класики, маловідомих відроджуваних імен, сучасних митців.

Цьому сприяє і міжнародна співпраця оркестрантів, зокрема в межах творчого проєкту постановки оперети «Весела вдова» Ф. Легара разом із солістами музичного театру Катовіце, балетом Львівської національної опери імені С. Крушельницької. Багатогранною є і співпраця з відомими зарубіжними диригентами та виконавцями, серед яких: Вінстон Дан Фогель (США, 2008, 2009), доктор Джулія Бінневег (США, 2016), доктор Войцех Мрозек, Кжезімір Дебські (Польща, 2016), Клаудіо Ванделлі (Швейцарія, 2009), Дзен Обара (Японія, 2018).

Серед прикладів творчої співпраці з українськими диригентами згадаймо проєкти з Мирославом Скориком (2006, 2008, 2017, 2018), Ігорем Пилатюком (2016), Ігорем Кажданом (2008, 2009, 2010) та ін. Ці приклади творчої співпраці дали змогу нам збагатити репертуар, отримати «майстер-класи» щодо стилістики, жанрових характеристик відомих і нових репертуарних творів.

Для прикладу, репертуарному наповненню оркестру сприяла співпраця з такими видатними музикантами, як Денис Северін (Швейцарія, 2015, 2017, 2018), Тетяна Корсунська (Швейцарія, 2017), Ацуко Сета (Японія, 2017, 2018), Олеся Киба (Португалія, 2015), Люсьєн Аракелян (Вірменія-Польща, 2016), Вінцент Шірмахер (Австрія, 2016, 2018), Пйотр Салата (Польща, 2018), Джулія Морневег (Великобританія, 2008), Ігор Лещишин (США, 2016), Володимир Зайцев (США, 2013, 2014), Артур Банашкевич (Польща, 2016, 2022), Томаш Кук (Польща, 2022) та ін. [8].

Так, результатом творчої співпраці оркестру з професором Вищої школи музики в Базелі та Женевського університету, вихідцем з України Денисом Северіним стала підготовка нами 29 оркеструвань для симфонічного й камерного складу оркестру, серед яких:

Requiebros, Соната в 3-х частинах для віолончелі з фортепіано (оркестрування М. Кріля) сучасного композитора Гаспаро Кассадо. Для започаткованого Д. Северіним проєкту Art Cello Junior Festival (Тернопіль, 2018), який зібрав 11 віолончелістів із восьми країн світу (Україна, Білорусь, Німеччина, Румунія, Швейцарія, Казахстан, Вірменія, Грузія) ми спеціально оркестрували дев'ять творів композиторів різних країн та вперше виконали їх у Тернополі [9]. У цій мистецькій акції Україну представляв Петро Сокач (Ужгород), який виконав Salut d'Amour Е. Елгара. Успішним завершенням проєкту став запис CD SCHUMANN-CASSADO-FAURE-RACHMANINOV (2019) за участі камерного оркестру Camerata Franconia (диригент Доріан Кейльхак, Німеччина) і соліста Дениса Северіна (віолончель) [8].

Значним імпульсом для творчого зростання колективу стала підготовка музичних прем'єр, виконання творів, віднайдених, маловідомих (Концерт для фортепіано з оркестром № 1 Сергія Борткевича, соліст Артур Нікулін, Дніпро) чи, навпаки, сучасних (Концерт для скрипки з оркестром № 4 Євгена Станковича, солістка Богдана Півненко). Назвемо також твори Мирослава Скорика, зокрема: Концерт для гобоя з оркестром (соліст Ігор Лещишин (США), диригент доктор Джулія Бінневег), «Гуцульський триптих», музика до драми Лесі Українки «Камінний господар» (диригент доктор Джулія Бінневег).

У репертуарі оркестру значне місце посідають зразки великих форм української симфонічної музики: Симфонія №2 (перша редакція) Левка Ревуцького, «Симфоніста» Євгена Станковича та ін. Серед зарубіжної класики значне місце належить творам В.-А. Моцарта: «Реквієм», Симфонія № 40 g-moll, увертюра до опери «Весілля Фігаро», увертюра до опери «Дон Жуан», увертюра до опери «Чарівна флейта» та ін.

Оркестр традиційно готує концертні постановки, серед них: оперети «Весела вдова» Ф. Легара, опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, опери «Наталка Полтавка» М. Лисенка, розважальні тематичні програми: «В Гостях у Штрауса», «Музика оscarоносного Голлівуду», сюїти з кінофільмів «Гладіатор», «Зоряні війни», «Пірати Карибського моря», «Титанік», «Фантом опери» та ін.

Оригінальною стала тематична програма «Зцілення музикою» за участі камерного оркестру. У ній прозвучали відомі твори

зарубіжної класики та сучасні твори: «Маленька нічна серенада» (І частина) В.-А. Моцарта, Симфонія №1 В. Бойса, «Дві мелодії» Е. Гріга, «Сюїта Святого Павла» (І частина) Г. Хольста, «Салют коханню» Е. Ельгара, «Угорський танець» №5 Й. Брамса, «Мелодія» А. П'яццолі, «Танго» К. Гарделя, «Вальсуючий кіт» та «Синкопований годинник» Л. Андерсона, «Місячна ріка» Г. Манчіні, *Der Nyctser Bulgar* Б. Ліптона.

Окремим першим блоком у концерті прозвучали «Оркестрова сюїта» М. Вербицького, українська народна пісня в аранжуванні Михайла Копилевича «Ой, чий то кінь стоїть».

Окремим репертуарним блоком є твори, підготовлені із солістами-вокалістами. Серед відомих вокалістів, співпраця з якими збагатила репертуар оркестру, назвемо імена прими Віденської опери народної артистки України Вікторії Лук'янець, прими Варшавської Національної опери Алісії Валевської, соліста Віденської муніципальної опери Вінцента Шухміссера, скрипаля-віртуоза Артура Банашкевича (Польща) та ін.

Серед українських виконавців згадаємо відомі в Україні та поза її межами імена народних і заслужених артистів України Марії Стеф'юк, Валентини Степової, Оксани Мадараш, Сергія Магери, Стефана П'ятничко, Богдани Півненко, Етелли Чуприк, Йосипа Созанського, Ольги Рівняк, Мирослави Которович, Назаря Пилатюка, Андрія Шкургана та ін. Для колективу оркестру було честю і мистецьким викликом співпрацювати з переліченими вище музикантами.

Збагаченню та оновленню репертуару оркестру сприяє взаємодія з Академічним камерним хором «Чернівці» (керівник – заслужений діяч мистецтв України Надія Селезньова) та Академічним камерним хором «Бревіс» Тернопільської обласної філармонії (керівник – заслужений артист України Святослав Дунець). Її результатом стало виконання сценічної кантати К. Орфа «Каміна Бурана», знакових творів української музичної спадщини, серед них: кантата М. Лисенка «Б'ють пороги», кантата Ст. Людкевича «Заповіт», кантата Л. Ревуцького «Хустина», поема-кантата «Гамалія» М. Скорика та ін. «Осучасненню» репертуару сприяв проєкт «Тельнюк. Сестри» з авторською програмою *Agnus Dei*, до якої увійшли пісні на вірші Кароля Войтили (Папи Івана Павла II), Тараса Шевченка, Василя Стуса, Богдана-Ігоря Антоновича.

Традиційними на сьогодні стають концерти-зустрічі із нашою кряккою

професоркою ЛНМА імені М. Лисенка Оксаною Рапітою – знаною популяризаторкою фортепіанної музики, концерти-звіти солістів філармонії народних артистів України Ярослава та Наталі Лемішки, молодого покоління солістів, серед яких: В. Шагай, Н. Присіч, В. Дарчук, О. Малецька, А. Оленин, В. Мищій та ін.

Наведемо для прикладу програми кількох концертів останнього періоду, зокрема, присвячених українській вокальній музиці, наприклад концерту Марії Лемішки (володарки Гран-Прі конкурсу «Незабутня Квітка Цісик»), Андрія Оленина (лауреата міжнародних та всеукраїнських конкурсів) та камерного складу оркестру. У виконанні дуету прозвучали пісні «Осипається цвіт» (слова Ганни Чубач, музика Людмили Височинської, аранжування Зенона Бачинського), «Не забудь» (слова Богдана Стельмаха, музика Богдана Янівського, аранжування Зенона Бачинського).

У супроводі камерного оркестру прозвучали сольні виступи Марії Лемішки: «При ватрі» (слова Юрія Старосольського, музика Юрія Пясецького, аранжування Зенона Бачинського), «Сидить дівча над бистою водою» (українська народна пісня в аранжуванні Зенона Бачинського), «Романс» (слова і музика Марії Чайковської, аранжування Зенона Бачинського), «Відлуння твоїх кроків» (слова Володимира Вознюка, музика Володимира Івасюка, аранжування Миколи Шамлі), «Черемшина» (слова Миколи Юрійчука, музика Василя Михайлюка, аранжування Мирослава Кріля).

У супроводі камерного оркестру прозвучали сольні виступи Андрія Оленина «Очі волошкові» (слова Анатолія Драгомирецького, музика Степана Сабадаша, аранжування Кирила Семенченка), «Поцілунок» (слова Віктора Бігуса, музика Зенона Бачинського), «Летять, ніби чайки» (слова Лади Рєви, музика Юдіф Рожавської, аранжування Зенона Бачинського), «Кохана» (слова Ігоря Бараха, музика Ігоря Поклада, аранжування Мирослава Кріля), «Подивися на мене» (слова Богдана Мельничука, музика Олександра Бурміцького, аранжування Зенона Бачинського).

Зазначимо, що програми вокальної музики, як правило, «інкрустовані» інструментальними творами українських та зарубіжних авторів.

Серед останніх концертів колективу – гастролі на фестивалі *Gala Strauss* (з 29.12.2022 по 24.01.2023), 29 концертів, які проходили в найпрестижніших залах Польщі, а саме: у філармоніях міст Краків, Познань, Бидгощ,

Жешув, Щецин, Лодзь, Кельце, Гожув, Гданськ, театр оперети Любліна та Варшави. У програмах звучали твори Й. Штрауса, І. Кальмана, Ф. Легара, Ж. Оффенбаха, популярні неаполітанські пісні.

У проєкті брали участь також польські музиканти, утворивши «міжнародний оркестр», який, за відгукми учасників, «з перших репетицій і концертів відразу знайшов між собою повне творче і людське порозуміння». Особливістю проєкту стала участь артистів балету Люблінського музичного театру, які танцювали під вальси й польки Й. Штрауса, що надавало йому особливого шарму.

Солістами виступали: прима оперного театру м. Лодзь Юстина Газіцька, прима Національної опери Едита П'ясецька, соліст Баварської та Краківської опери Томаш Кук. Поряд з польськими солістами співали Ladies Тгіо зі Львова, Назар Тацишин, який зараз виступає як соліст Будапештського оперного театру, солісти Агата Сава та Арджей Вітлевський.

На кожному концерті обов'язково звучала українська музика, зокрема: «Мелодія» М. Скорика, яка стала «музичним символом» України, «Дніпровський вальс» І. Шамо та «Червона Рута» В. Івасюка, які надзвичайно тепло сприймала аудиторія, а славнозвісну «Червону руту» зал часто співав разом із солістами.

Наукова новизна. Окреслено поняття репертуарної політики як гнучкого поєднання різностильового й різножанрового репертуару, адресованого певному виконавському складу, що комплектують відповідно до типів програм (тематичні, монографічні, збірні тощо), до жанрів виконавського репертуару (оркестрові, оркестрові із солістами-інструменталістами, вокалістами чи т. зв. «малими формами»), до завдань конкурсних чи фестивальных вимог, гастрольних виступів тощо. Проілюстровано на прикладі програм з оркестрових творів, із солістами-інструменталістами, солістами-вокалістами, вокальними тріо та квартетом.

Висновки. Наведений огляд дає змогу стверджувати, що вагомим напрямом різножанрової і різностильової репертуарної політики оркестру є і залишатиметься надалі популяризація зразків української музики. Так, ми оркестрували понад 150 українських народних та авторських пісень, оркестрували та виконали 32 коляди для симфонічного оркестру із солістами філармонії, що додало нового звучання традиційним колядкам та щедрівкам. Цінно, що ці партитури виконують залучають

низка симфонічних та камерних оркестрів обласних філармоній України.

Співпраця з вокальним тріо «Солов'ї Галичини», з солістами філармонії дозволила нам впорядкувати до друку збірник наших аранжувань, серед них: лемківська народна пісня в обробці А. Кос-Анатольського «Кичері-Чичері» для жіночого вокального тріо та камерного оркестру, «Кохана» (сл. І. Бараха, муз. І. Поклада) для баритона та камерного оркестру, «Сонце заходить» (сл. Т. Шевченка, муз. А. Кос-Анатольського, для сопрано та камерного оркестру, «Чарівна скрипка» (сл. Ю. Рибчинського, муз. І. Поклада) для естрадного голосу та камерного оркестру, «Черемшина» (сл. М. Юрійчука, муз. В. Михайлюка) для меццо-сопрано та камерного оркестру.

Значний резонанс поціновувачів музичного мистецтва викликали підготовлені нами тематичні вечори з творів українських композиторів В. Косенка, С. Борткевича, В. Сильвестрова, Є. Станковича, М. Скорика, Л. Колодуба, презентація світових прем'єр Другого та Третього концерту для фортепіано з оркестром київського джазового піаніста та композитора Олександра Сарацького (солістом виступав автор), та ін. Не залишається поза репертуарною політикою і українська музична спадщина, зокрема, згадувані вище концертні постановки опер «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського та «Наталка Полтавка» М. Лисенка. До 150-річчя нашої славетної землячки С. Крушельницької було представлено великий концерт, в програмі якого звучали арії та пісні з репертуару званої співачки.

Підсумовуючи, можемо констатувати, що впродовж своєї творчої діяльності симфонічний оркестр підготував та виконав понад 200 концертних програм, репрезентуючи зразки різних музичних напрямків і стилів, має численні записи на телебаченні «М2», TV-4, ТТБ.

Отже, на сьогодні оркестр є активним учасником культурно-мистецького життя краю, репрезентантом кращих зразків музики різних жанрів перед публікою різних вікових категорій (ідеться також про концерти-лекції для школярів), продовжує активну гастрольну діяльність на підтримку ЗСУ, волонтерського руху, вимушено переміщених осіб, активно працює над пошуком і представленням цікавого художнього репертуару.

Література

References

1. Баньковський А., Лемішка Я. Тернопільська обласна філармонія як осередок культурного життя регіону (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.). *Молодь і ринок*. 2017. № 6 (149). С. 99–103.
2. Маловічко С. М. Тернопільщина в культурологічних дослідженнях кінця ХІХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01 – теорія та історія культури / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2016. 16 с.
3. Медведик П. Діячі української музичної культури : матер. до біобібліографічного словника. *Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка*. Т. ССХХVI. Праці музикознавчої комісії. Львів, 1993. С. 370–455.
4. Музична Тернопільщина : бібліографічний покажчик / уклад. В. Я. Миськів, ред. Г. Й. Жотко. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 288 с.
5. На музичних меридіанах. Тернопільському музичному училищу ім. Соломії Крушельницької – 50 / ред. М. Ониськів, упор. М. Подкович. Тернопіль : Джура, 2008. 120 с.
6. Осяяні талантом Соломії: до 55-річчя з часу заснування (1958) Тернопільського музичного училища ім. Соломії Крушельницької і 50-річчя присвоєння (1963) училищу імені Соломії Крушельницької / відп. за випуск М. Рудзінський. Тернопіль, 2013. 32 с.
7. Черепанин М. В. Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ століття : монографія. Київ : Вежа, 1997. 328 с.
8. Авторський проект професора Дениса Северина Art Cello Junior Festival 2018. URL: <https://ternopil-online.com/tag/denys-severyn> (дата звернення: січень 2023).

1. Bankovskyi, A., Lemishka, Ya. (2017). Ternopil Regional Philharmonic as a center of cultural life of the region (second half of the 20th – beginning of the 21st century). *Molod' i rynek*, 6 (149), 99–103 [in Ukrainian].
2. Malovichko, S. (2016). Ternopil region in cultural studies of the end of the 19th – beginning of the 21st century. Extended abstract of candidate's thesis: Ivano-Frankivsk : PrykNU [in Ukrainian].
3. Medvedyk, P. Figures of Ukrainian musical culture (Materials for bio-bibliographic dictionary). *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni T. Shevchenka*, ССХХVI. Pratsi muzykoznavchoyi komisiiyi. Lviv, 370–455 [in Ukrainian].
4. Musical Ternopil region: Bibliographical index (2008). V. YA. Myskiv (Ed.). Ternopil: Textbooks and manuals [in Ukrainian].
5. On musical meridians. Ternopil music school named after Solomiya Krushelnytska – 50 (2008). M. Onyskiv(Ed.). Ternopil: Jura [in Ukrainian].
6. Illuminated by the talent of Solomia: To the 55th anniversary of the founding (1958) of the Ternopil Music School named after Solomiya Krushelnytska and the 50th anniversary of the assignment (1963) of the school named after Solomiya Krushelnytska (2013). M. Rudzinsky (Ed.). Ternopil, 32 p. (illus.) [in Ukrainian].
7. Cherepanyn, M. V. (1997). Musical culture of Galicia (second half of the 19th – first half of the 20th century: Monograph. Kyiv : Vezha [in Ukrainian].
8. Author's project of Professor Denys Severyn Art Cello Junior Festival 2018. Retrieved from: <https://ternopil-online.com/tag/denys-severyn/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.01.2023

Отримано після доопрацювання 15.02.2023

Прийнято до друку 23.02.2023